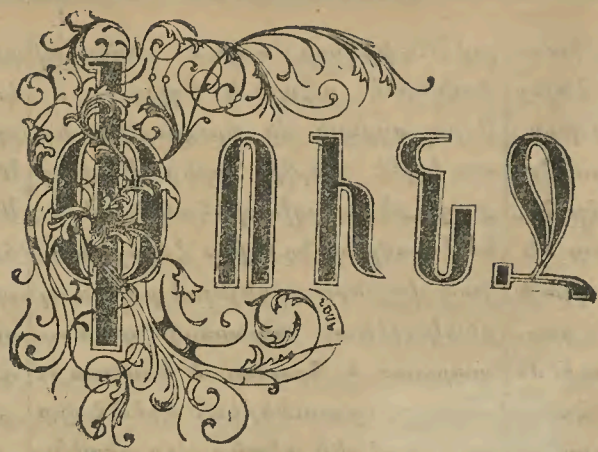

Փոստը ՇԱՐԱՍՈՐ օրերը կը արտատրուի :
Տարեկան բաժանորդագրին է երկու և կէս
արծաթ Եւ յետ Կանխիկ վճարելի, քէ մայրա-
քաղաքի և իւր արտադրանաց և քէ գաւառաց
համար :
Վեց և երեք ամսոց համար ալ բաժանորդ
կընդունուի :
Տեղական և գաւառական բարատրութեան
ծախքը խմբագրութիւնը պիտի վճարէ :
Հատը 40 փարայ է, և կգտնուի մասնաւո-
րապէս Պահագր-Գալիտ Զրաւման և գրաւա-
նաւ Պոստ և Յալիք աղայից խանութները :

Ծանուցման տողը 3 դրու է մէկ անգամի
համար : Աւելի ամսոց կըլլայ աւելի անգամնե-
րու համար :
Խմբագրութեան վերաբերեալ որ և է գիր
ուղղելի առ Տնօրէն-Տէր Հ. Ս. Ալաճաճեան Կ.
Պոլիս Պալլադ-բաղար Նաճիյէ խան վերի յարկ
լու 46 :

A D R E S S E
H. S. ALADJADJIAN

Directeur du journal Armenien Pountch
—46 Nafie-Han . Balouk-Pazar 46—
Constantinople

Փոլիս 2061

Շ Ա Ր Ա Ս

1887 ՕԳՈՍՏՈՍ 29

(ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ՓՈՒՆՉԻ)

Դեռիւն Ը. Սերգեյեւ Եւ Եւս-
քանի մ'օրէ հետէ մայրաքա-
ղաքի կը գտնուի : Յայտնի է թէ
այս եկեղեցականք քանի մը տա-
րի վարեց Մշտ Ս. Կարապետ հռո-
չակաւոր վանուց վանահայրութիւն-
նը, և միանգամայն Տիրապէսի քիւրի
մեծ վիճակին առաջնորդական
պաշտօնը : Քիչ ժամանակէ ետքը
գանգատանաց ձայներ լսուեցան
և հետզհետէ բարձրանալով հոսի
ուրեմն Պատրիարքարան հարկա-
դրեցաւ ուրիշ տնօրէնութիւններ
ընել յիշեալ երկու կտրուոր պաշ-
տօններուն համար, և զիւր. Դեր-
ձակեան ի Կ. Պոլիս կոչել : Այս-
պէս բոլորովին արդարացան՝ այդ
մեծ պաշտօնները Տ. Արիստակէս
Եպիսկոպոսի յանձնուած տան
վարչական անձանց ոմանց կողմ-
նէ տեսնուած տհաճութիւնը, որ
նորա ազգային անցեալ անհաճոյ
և փորձեալ կենաց ճշգրիտ հետե-
ւանքն էին : Այլ Մշտ մեծ վանքն
և ոչ Տիրապէսի քիւրի վիճակի ըստ-
ուարթիւն և բազմակարգ տղա-
քիւնք օգտեցան, այլ ընդհակա-
ռակն փնտսեցան : Տ. Արիստակէս
Եպիսկոպոս արդեօք ինչ արդա-
րացուցիչ պատճառներ պիտի մա-
տուցանէ Սղդային վարչութեան
արդեօք Սղդային վարչութիւնն
անաշուարտ հաշիւ ու համար պի-
տի պահանջէ՞ Տ. Արիստակէս Ե-
պիսկոպոսն, և այս ծանրակիւ
պարագային մէջ ալ արդարաւոր-
ութեան ու ժողովրդասիրութեան
հաւաստիք պիտի տայ Պատրիար-
քարանը : Մեծ գայթակղութեան
տեղի պիտի տրուի ապաքին եթէ
Տ. Արիստակէս Եպիսկոպոս իբրեւ
պարզերես և բազմաբնիկ ու բազ-
մաշխատ եկեղեցական ոք արձակ
համարձակ շրջագայի մայրաքա-
ղաքին մէջ, և դարձեալ նշանաւոր
թաղի մը մէջ քարոզչութեան պաշ-
տօն տեսնելով բարեկենդանութիւն
վայելէ :

(Թղթակցութիւն փոստի)

Միջոցաւ 18 Օգոստոս 1887. —
Դիտե՛ք անշուշտ որ այժմ քանի մը
ամսէ ի վեր Վեհափառ Հայրա-
պետի առաջնորդութեամբ և Օգոս-
տոսի առաջնորդ հաստատութեամբ
նոր նախնիներ և Բեառապետի
վիճակին Առաջնորդ նշանակուած
է Դերապատի Սրբազան Գրիգոր
Արքեպիսկոպոս Սաղնեանց, որ
առաջ Ղարաթաղի վիճակի առաջ-
նորդն էր, Դերա և ոչ շատ ժամա-
նակ չէ նորին Բարձր Սրբազնու-
թեան ժամանելը այս վիճակ, բայց
արդէն ժրջան աշխատութեամբ
կը աքնի զիւր ցերեկ վիճակին
կարօտութիւնը լցուցանել ազդու
և իմաստալից քարոզչութիւն և այ-
ցելութեամբ իւր ցրուած հօտին,
ինչպէս և այժմ եկած է իրիսն
Թերակղզին տեղւոյ հայազնե-
րը տեսնելու, միթէրեւ, նոցա

պիտոյից և կտրուութեանց ի մե-
տոյ ծանօթանալու և նոցա պէտք
եղած դարման տանելու : Ժողո-
վրդականք ամէն տեղ գրկարաց
կրնդունին իւրեանց Առաջնորդ-
Սրբազանին և կաշակերտ նորին
Սրբազնութեան ազգօգուտ ամէն
խնդիրներն, դորձերն ի զլուսի
հանելու : Սրբազան Հօր գլխաւոր
հոգերէն մէկն ալ այժմ էին իրիւ
կոչուած քաղաքի մօտ գտնուած
Ս. Խաչ հոգեւոր մենաստանի
վերանորոգութիւնն ու պայծառ-
ցնելն է : Այդ վանքը սորանց
330 տարիներ առաջ շինուած է
բարձրագոյն լեռանց ձորամէ-
ջին շուրջ բոլորը լայնատարած գե-
ղեցիկ անտառով, կարկաշտ
մաքուր և վճիռ ջրերով, աղբիւր-
ներով, պտղատու ծառերով զար-
դարուած, և որ շատ տարիներ
երեսի վերայ անխնամ մնալով այ-
ժմ համարեալ տեղի դրութեան
մէջ է : Տայ Աստուած որ նորին
Սրբազնութիւնը յաջողի, ինչպէս
իւր սրտի ամենաշնորհ ցանկութիւն
է, վերածել այդ հրաշակերտ վան-
քը յիւր առաջին պայծառութիւն,
ի միթէրեւութիւն բոլոր թերա-
կըզդոյս մէջ բնակուած դարձա-
կան պանդուխտ ազգայնաց, որոց
նախնիք արեւն քրտինք թափելով
կառուցել են այդ փառաւոր մե-
նաստանը ի ցոյց իւրեանց ջերմ-
ուանդութեան և համարիտ Աստ-
ուածապաշտութեան, յորս շատ և
շատ թուլացած տկարացած կը նը-
կատուին այժմ նոցա յետնորդը :
Այդ վանքէն 8-10 փարախ հե-
ռաւորութեամբ կը բնակի այժմ
իւր ամբարանցի մէջ թէ՛ ժողովու-
տանող ճանապարհի մօտ հայազ-
գի երեւելի նկարիչ Վահագնաշ
Յովհաննէս Այվազովսքին, որոց
յիսնամեայ Յորեմեան պիտի կա-
տարուի առաջիկայ Սեպտեմբերի
մէջ : Ամբողջ Ռուսիան պիտի տօ-
նէ այդ Յորեմեանը մեծ և շքեղ
հանդիսով : արդէն ամէն ուրեք
մեծամեծ պատրաստութիւններ կը
լինին՝ որքան կարելի է շքեղ և
փառաւոր կացուցանել այս հան-
դէտը : ապաքինուած են մեծագին
ընծաներ հանգիսի օրը մատուցա-
նելու հոգեւոր նկարչին : Ան-
շուշտ պիտի գիտնաք որ այդ պատ-
րաստութիւնք Հայոց կողմէն չեն,
վասն զի Հայերը անտարբեր կը
մնան և մեքերէն անգամ չեն ան-
ցններ ո՛րեւիցէ կերպիւ մասնակցե-
լու հանդէսներուն : միայն կը լըս-
ուի որ Պատրիարքի Հայերը պատ-
րաստած են լու ընծայ մը ներկա-
յացնելու նկարչին՝ պատշաճաւոր
հայերէն մակագրութիւններով :
Երբ կուգան իմանալ և կը հարցը-
նեն այդ անտարբերութեան պատ-
ճառը, ամէնքն ալ, մանաւանդ
այս կողմերու Հայերը՝ որք հայ-
րենակիցը կը համարուին նկարչին,
ըստ երևութիւն արդարացի և ի-

րաւացի տրանջանաց և անբաւա-
կանութեան խօսքեր կը լսեն : վա-
րեն զի կանեն թէ, նա իւր Աղ-
գին ոչ մի նշանաւոր ծառայու-
թիւն արած չունի իւր կենաց մէջ,
ոչ մի ազգասիրութեան նշան տե-
սած չեն նորա վերայ և նորա դու-
նոց մէջ : բաւական չէ, կանեն,
Հայ ծնունդն և Հայ լինելն, և
մանաւանդ կը ցուեն և անտանե-
լի վիշտ կըզգան որ նորին Վահագ-
նաշնութիւնը Հայութեան կեդրոն
համարուած միակ պարծանք Ս.
Լիվաճեայ Մայր Տաճարին կամ
նորա թանգարանին մի յիշատակ
տուած չունի իւր չքնաղ նկարնե-
րէն, որ ամէն մի Հայ մտնելով այդ
Ս. Տաճարը և նորա թանգարանը,
տեսնէ հիանալ նորա երկնածիր շը-
նորհաց վերայ, քանայնայ և պար-
ծնալ թէ այդ երեւելի Հայ նկա-
րիչը ծնունդ է Հայ ծնողաց, հա-
րազատ որդի է Մօրն լուսոյ Ս.
Կաթողիկէ Լիվաճեայ, չնայելով
որ Ս. Լիվաճեայ և նորա Արժան-
ընտիր Գահակալը և Սրբազնա-
գումար Սինոդը նորա պատիւը
պահպանած է, նորա յարգած սի-
րած է իրեւ իւր կաթողին որդին,
և զինանելով նորա թախանձագին
խնդրանայ՝ լուծել է նորա պատ-
կը առաջին կնիքը հետ, որոց հետ
ապրիլը նորա համար անտանելի
դարձած էր, և տուած ևս իրա-
ւունք կըլին ամենամեծաւոր իւր
Եօթնամեանայ հասակին մէջ ե-
րեսնամեայ գեղեցիկ տարւոյ մը
հետ :

Մասնաւ 18 Օգոստոս 1887 : —

Ամսոյ 16 ին Լոյտի Թէպէ շրջե-
նաւով տեղս հասան Պոթլումէն 214
Աղաղալ գաղթականք : Կառավա-
րութիւնը տղա մէկ մասը աստ
ղեւեղեց, իսկ միւս մասը պիտի
զրկէ Սեբաստիոյ նահանգը : Կրու-
ուի թէ այս գաղթականներէն իւր
30000 հօգի պիտի դան այս օրերս
մեր նաւահանգիստը, և անտի
ներսերը պիտի զրկուին : Եթէ ըս-
տոյդ է այս լուրը, փոքր Ասիոյ
ներկայ հոնոց բոլորովին անբաւա-
կան վիճակը թերեւ չլինայ դոհ
ընել ոչ այս գաղթականներն և ոչ
ընել ժողովուրդն, որ արդէն մեծ
մասամբ ներգութեան մէջ է հացի
սղութեան պատճառաւ : Արդէն
քաղաքս և շրջակայ գիւղերայք ի
են մաքաղական գիւղացիներով, որ
Եօթնամեայ կողմերը հացի նուազու-
թեան ներուելով՝ ամենաթշուառ
վիճակի մէջ ծովերէրքս գիւմած
են : Դրեւն խիստ հրաման եկաւ
որ ծխախոտի Բէժի վարչութիւնը
քաղաքիս մէջ և շրջակայքը չինէ
պէտք եղած միջերանոցները, որ
պէս զի գիւղացոց ծխախոտները
ամբարուին : Նոյնպէս հրաման ե-
կաւ հեռագրով, որ Բէժի տես-
չութիւնը տէրերուն տայ այն ծը-
խախոտները, զորս իբրեւ փախու-
տեայ դրամած է, երբ գիւղացիք

առ ի չգոյէ Բէժի միջերանոցաց
նոր օրինաց հակառակ առանց հրա-
մանի տեղէ տեղ փոխադրած են
զայն :

Պոթլու 17 Օգոստոս 1887 : —

Մեր նախնի նամակներէ միոյն մէջ յի-
շած եմք թէ Ուսթըր քաղաքն 44
միոն հեռաւորութիւն ունի մեզմէ
և շրջեկաւք մէկ ժամ և քառոր-
դէ կը հասնին հոն : Ուղեւորը երբ
Ուսթըրի շրջեկաւք կայարանը
կը հասնի, յերաւի պէտք է հըրճ-
ուի տեսնելով կարգ և կանոն,
մաքրութիւն և գեղեցիկութիւն,
նաեւ Եօթնամեայ դանգակներու
չնկողը : ալ կողմանէ 3 դիւ և
ձախ կողմէն երկու գիւղ ուղիներ
կերեւան օրոնք վերջը ի հարկն
դանաղան ճիւղերու բաժնուելով
նահանգին և և երկրին ամէն կող-
մերը ուղեւոր կը տանին : Կայա-
րանին առջև փոքր հրապարակ մը
կայ փոշիով, տիգիւմ և կաւքե-
րով լի, և այդ հրապարակէն կե-
րեւնայ հսկայ աշտարակ մը մեծ
ժամացոյցով մը որ շրջեկաւք եր-
թեւեկութեան ժամանակի ուղե-
ցոյցն է : Յիշեալ հրապարակի ալ
կողմը փողոց մը կայ, ինչպէս նաեւ
ձախ կողմը : իսկ ուղղակի գծով
կայարանի դէմն է փողոց մը ուր
կը մտնեն ուղեւորաց մեծ մասը և
որոց կը հեռուին նաեւ թղթակիցդ :
Երբ օտարական մը այս վերջին փո-
ղոցը կը մտնէ, ուր Եօթնամեայ ևս կը
բանին երկու դիւերու վերայ՝ աչ-
քի զարնելու չափ յայտնի կերե-
ւնայ թէ Ուսթըր քաղաքի հոյա-
կապ կայարանը, քաղաքին ամե-
նանուստ մի անկիւնը կանգնած
են տեղացիք : Կրպակներու փոք-
րութիւնը, աղտոտութիւնը և ստո-
րին տեսակ ապրանքայ ի տես դըր-
ուելը, գինեւորանք բազմութիւն լի-
նելը, անցուղարձ ընդաց կեղտոտ
վիճակը, մէկ խօսքով ամէն ինչ
իմաց կուտայ քեզ քայլերդ փու-
թացնել դէպ յառաջ մինչև հաս-
նիս այն փողոցի երկու երրորդ
մասը : Մեր նկարագրած փողոցին
առաջին մասին մէջ, այսինքն կա-
յարանէն սկսեալ հարկուր քայլ
հեռաւորութեամբ տեղէ մը կուտի
Ուսթըրի մէջ հաստատուող Գար-
բերդցի պանդուխտ Հայոց ոմանց
կրպակները : կրպակներ՝ օրոնք Կ.
Պոլսոյ Պէթ Գալուր կը յիշեցնեն մեզ
թէ՛ պարունակութեամբ և թէ՛
այլ ամէն կերպով : Առաջին կրպա-
կը որ Հայ մը վարձած է և երկու
երեք ոսկոյ չափ դրամագլուխ
ունի, այնչափ փոքր և նեղ է
որ ամբողջ խանութը կատարե-
լապէս գրաւած կը լինի եթէ երեք
անձինք մի անգամն ներս մտնեն.
այն կրպակի տիրոջ անունն է Եա-
ղապ, աղաւա Հայ Ասորի բողո-
ղական, կարճահասակ, ծիծաղա-
ղէմ և շատախօս, որուն խօսած
անգլիարէնն հասկնալու համար
մարդս իրաւամբ մարգարէ մը լի-

նելու է : այնչափ այլանդակ, այն-
չափ սխալ և այնչափ անկարող է
նա խօսիլ այդ չէրք : Եօթնամեայ
Պատուելի Եաղապի կրպակէն հա-
ղիւ տալը քայլ առաջ դարձեալ
փոքր կրպակի մը դրան վերայ
կախուած կը տեսնես ծանուցում
մը սա՛ բաւելով : « Սըր Մանուէլ
հնոսինքն դնող և վաճառող » և ըն-
Սըր Մանուէլ Հայու մը անունը չէ,
պիտի կարծէ ընթերցողն անտա-
րակոյս, մանաւանդ թէ հնոսի
հանդերձներու առեւտրով զբաղողք
առհասարակ հրեայներ են : այլ
սակայն մեր Սըր Մանուէլ կողուած
անձը Գարբերդցի Տէր Մանուէլ-
եան կամ Սերգեյեան կողուած անձի
մը տան և վեց տարեկանի մօտ
տղուն կրպակն է : սոյն կրպակ
հինգ վեց ոսկոյ արժողութեամբ
հնոսինքն և այլ ստորին տեսակ
ապրանքներ կը պարունակէր երբ
մեք ներս մտնելով սկսանք խօսիլ
յիշեալ պարոնին հետ : Այս տղան
կարճահասակ տղայ մ'է : բնու-
թիւնը կարծես թէ հասակի մասը
ըթին յատկացուցած է : տան և
ուր մասնաշաղկապ տրամագիծ ունե-
ցող խոշոր գլուխ մը և երկու
հաւկթաձև կապոյտ աչքերու ներքե
լայնածաւալ և թանձր շրթունք-
ներ ևս չնորձած է բնութեան ա-
րարիչը : իսկ երբ խօսիլ փորձե-
ցինք՝ դարմանք տեսանք թէ սա
ոչ թէ անգլիարէն խօսիլ չէր գի-
տեր այլ և խօսածներուն բոլորն
ալ սխալ կարտասանէր : « Ես Հայ
եմ, ըսաւ մեզ, բայց ոչ թէ Գար-
բերդցի հայոց նման Հայ մը : Ես
ուսումնական եմ, հարուստ եմ և
համբաւ տարածուած է բոլոր քա-
ղաքիս մէջ, և եթէ այս տեսակ
նուստ գործ մը կընեմ, պատ-
ճառն այն է որ վաճառականու-
թիւն ունենուլ փափաքելով այս
միջոցը ընտրեցի : . . » : Ընթեր-
ցողը որպէս զի չարձէ թէ սոյն
խօսակցութիւն անգլիարէն տեղի
ունեցաւ, փութամբ ըսել թէ մեք
չէրք : Եօթնամեայ միայն հասկցանք թէ
այդ խօսքերը ըսել կուգէ : ինքը
կարող չեղաւ և ոչ մի կերպով բա-
ցատրել մեզ իւր խորհուրդները :
Այս տղուն համար կը հաւատեն
մեզ թէ « Հայոց աւագ ուրբաթ »
պատուանունը տուած են Ուսթը-
րի Հայք : « Հայոց աւագ ուրբա-
թի » կրպակէն հարկուր քայլ հեռի
ուրիշ քարբերդցի մը կօչիլ նորո-
գելու խանութ մը ունի : սոյն անձ
ամենեւին խօսիլ չէր գիտեր : իւր
և մեր մէջ տեղի ունեցած խօ-
սակցութեան միջոցին պարոն կօչ-
կալարը միշտ իւր ոտից նայելով
կը խօսէր : տարօրինակ բան, և ոչ
մի անգամ մեր աչաց մէջ նայե-
ցաւ նա : այնչափ կամայէր իւր
խօսած : անգլիարէնի վերայ :
Պարոն կօչկալարի անունն է Եա-
ղապ Սերգեյեան, և սորա կրպակին
կից է ուրիշ հայու մը խանութը :

կարծենք թէ Բաղէշցի մ'է սա . չունէք դարչնի կերպով կը հոտէր երբ խօսակցիլ ուղեցինք . սա ևս լեղումագէտ մը չէ , թէ և կեղծ ձեւեր և եղանակներ ուսած է իրբի անդղիագէտ : Այս անձ ունի հարկեր ոսկւոյ չափի դրամագլուխ և իւր վաճառած ապրանք փողոյին յաճախորդներուն ճաշակին յարմար տեսակէն է : Բաղէշցւոյն խանութին ամենէ զարմանալի մասը կը կազմէր Խաչնտացի աղլիան մը ներկայութիւնը , որ յաճախորդաց գէմը կը վազէր ապրանք վաճառել ջանալով : Բաղէշցւոյն առնուն է Մովսէս Բարսեղեան Խաչնտայանութեամբ պարագող Հայոց մէջ կան նաեւ ուրիշներ քաղաքին այլեայլ կողմերը : այլ մեք միայն միոյն նկարագրութիւնը ընելով պիտի վերջացնեմք այս անգամ : Երբեմն Միսասեան ընկերութեան քով սպասաւորութեամբ զբաղող Նշան անուն անձի մը տըղան աստ կը գտնուի եղբոր ութ տասն տարին է ի վեր . Խաչնտացի կնոջ մը հետ ամուսնացեալ է և երբեք զաւակներ ունի : Սորա կնիք շատ բարի կին մ'է , կըսուի , իւր ամուսնութեան առաջին օրէն երբեք ամիս վերջ աղջիկ զաւակ մը ծնելու առաւելութեամբ : Նշանի որդին , որուն անունն է Թովմաս , հնոտի և ցնցոտիներ , քուրճեր և անպիտան կտաններու կտորները իրար կարելով տեսակ մը կապերա կը շինէ որ Ամերիկայի Խաչնտա . ցիք և այլ աղքատ բնակիչք ու մանք կը գործածեն : Սոյն հնոտիւներու գարշահոտութիւնը , փոշին և գործիչներու նահապետական դրութիւնը , հրդեհի մը յառաքելութեամբ աւերակներու նմանութիւնը տուած են Թովմասի խեղճուկ կրպակին , որուն վերնայարկը կը բնակի ընտանեօք : Այս անձ ութ տարեկար տարիներու և Խաչնտացի կնոջ հակառակ տալիս անգղիարէն խօսիլ ուսած չէ և ոչ հայերէն կարգալ կամ գրել չգիտեր , կըսուի տեղացիք : այնչափ տգէտ է նա . այսու աւմենայնիւ մեծ ջանքեր ի գործ դըրաւ համալրելու համար զմեզ թէ , Ուսմըրի մէջ միայն ինքն է Հայ , միւսներ Հայ փայտիչ են , և նոցա հետ տեսակցին իսկ անպատուութիւն կը համարի իւր անձին : Ընթերցողը տեղեկացած լինելու է արդէն թէ Ուսմըր քաղաքը դիմող Բարբերդեցոյ մեծ մասը թեւ քաշելու գործարան մը մասնէ կը ջանան , ուստի և մեր ջանքն եղաւ այն գործարան մասնէն Հայոց աշխատութիւնները մեր աչքը իսկ տեսնել փունջի պատուարժան ընթերցողաց հաղորդելու համար թեւ քաշելու գործարան մասնէն համար բաւական դժուարութիւն կը լինիք . նախ դժնապանք արդիւնք մեր մուտքը . յետոյ մի գրադիր երեւնալով երկարօրէն հարցաքննեց մեր այցելութեան շարժառիթն , և ինչ և ինչ , և վերջապէս տպեալ հրամանագիր մը և երկ . տասարդ ուղեկից մը տուին մեզ գործարանի ամէն կողմերն աչքէ անցընելու համար , երկտասարդ ուղեկիցս՝ գործաւորաց աղջու թիւները յիշելու առթիւ մեր Հայոց անունը յիշած ժամանակ ուղեց դիտնալ թէ Հայ կը ճանաչենք . սմա հաստատական պատասխան տալէ վերջը մեք ևս վա

ւաքեցանք դիտնալ թէ երկտասարդն ինչ կարծիք ունէր Հայոց վերայ . ահա երկտասարդին խօսքերը : « Ահաւաստալի աղտոտ ժողովուրդ մ'են . բոլորն ալ կը հոտին . կոշտ և անքաղաքալար են , և բոլորն ալ կնտակ (քէլ) զուլի ունին . . . » և իւր քրտոր գործարանին մէջ ուր կնտակ զուլի մի կար , նա Հայ մ'էր . . . : Հայոց դործը շատ ծանր է , իւրերու և կրակի մէջ են շարունակ , ոմանք թեւ կը քաշեն , այլք թեւ կը վերցնեն , այլք ևս թեւ կը լուան , մարիշ մը կը կշտ : Միմիայն մի գրադիր կայ Հայ և այն ալ երկրորդական , այսինքն օգնական գրադիր : Ուսմըրի թեւ քաշելու գործարանի փոքրիկ սենեկի մը մէջ երկու Հայեր կաշխատէին . երկուքն ալ երէց . . . և ըստ ուղեցոյց բարեկամիս՝ շուն և կատու միմեանց հետ . մին կամուստանէ զմիւսը թէ ծոյլ է . իսկ միւսը կը զրպարտէ առաջինը թէ խաբեայ է . իսկ իրենց հոգաբարձու վարպետն մեզ ըսաւ թէ այն երկուքն անկախ երէցներու մէջ եղած ատելութիւնը հնգիկ վայրենեաց իսկ վայելուչ չէ , ո՛ր միայն Հայոց և այն ալ երէց . . . : Կուտարար երէցներէ միոյն անունն է Կիրակոս , միւսինը Մարտիրոս . առաջինը հաղիւ մի կանգուն բարձրութիւն ունի , իսկ երկրորդն վայելուչ ձև մը ունի : Գործարանին մէջ նշանաւոր տեսուչ մը կայ պաշտպան Հայ գործաւորաց , և որուն համար կըսուի թէ Հայոց արիւնը կը ծծէ կաշառ ստանալով . և ոչ մի Հայ գործաւոր սորա բռնութեանէն ազատ է . իւր նշանաբանն է կըսուի « կամ կը վճարես կամ կը մեկնիս » . ուստի Բարբերդեցիք առհասարակ իրենց շահուն մի երբորդըր սմա վճարել ստիպուած են , եթէ ոչ՝ բոլորն ալ կը վճնտուին գործարանէն : Կը հաւատեն մեզ թէ հարկերի մօտ Բարբերդեցի մը չակք մէկ տարին է ի վեր անգործ կապանք գործարանին դուռը , որուն տիրոջը համբարանիւնը հատած հրամայած է զուր թափել Հայոց վերայ , եթէ սոքա գործարանի դուռը իսկին վերտոն . և այս կերպով Հայք կը վճնտուին փողոցէն : Ուղեցոյց երկտասարդն մատնանիլ ցոյց կուտար ինձ մի Բարբերդեցի որուն եղբայրը հարկերին հինգ հարկուր տոկոսով դըրամ կուտայ եղբոր մշակաց որպէս զի Ամերիկա գնան : Սորա եղբայրը մօտ օրերս վաթսուսն տուար կաշառ վճարած է իւր վարպետին , գործարանի գեանայարկէն երկրորդ յարկ ելնելով գործելու համար , և այդ գումարն իւր և իւր եղբոր հայերէն ստացած տոկոսներու մի մասն է . անանկ որ ինքը կամ իւր եղբայրը ոչինչ վճարած են , վճարողն իւր հայրենակից և քաղաքացի Հայն է , որ ըսել է Հայն ղՀայ կը կոչուողէ՛ ա . մերիկացոյն գրպանն լեցնելու համար . ինչ նուաստութիւն . . . : Վերջին վայրկենին կիմանամ թէ Դրիգոր Մուրատեան անուն Բարբերդեցի Հայ երկտասարդ մը , բողոքական , երբեմն երկցական և երբեմն մկրտչական , և այժմ Գրիտոսի եկեղեցի կոչուած աղանդի հաւատացող , Բարբերդեցի մէջ վկայեալ աշակերտ է . և ինչ մէկ ջանի Հայոց անունները կոտորե

լով 370 ի չափ տուար գողնալով փախեր է դէպի Կ. Պօլիս . . . : Ուրիշ տղալի մի իրողութիւն ևս սա է թէ վերջին օրեր Ուսմըր քաղաքի առողջապահական մասնաժողովը պանդուխտ Հայոց բնակարանութեան անյարմար դատապարտած և հրամայած է արտաքսել զիրենք տուներէն . այժմ Հայք շուտաւ չեն գիտեր ո՛ւր բնակիլ , որով որ վարձու տալ կուզէ իւր տուն , այնչափ աղտոտ պահած են Հայք իրենց տուները , առանց լուսալու , առանց սպասուորի , իւրաքանչիւր սենեկի մէջ ութը տասը գործաւորք բնակելով : Այժմ մեծ ջանքեր կը լինին գաւառացի Հայոց բնակութեան յարմար տուն գտնել մեծ վարձքով և դժուարութեամբ : Բարբերդեցի Հայք փողոցներու մէջ նախատել , գանաւ կոծել և հալածելն կը շարունակէ ըստ առաջնոյն , որոց բոլորն ալ համբարտարութեամբ կը կրէ խեղճ Հայը , Հայ անունը կը նախատուի Ուսմըրի մէջ , ուր բնակի մի քանի պատուաւոր աղաքիցիք կը հաւատեն մեզ թէ իրենց համբարտարութիւնը հատած է այլ ևս թեւալու , բայց ոչինչ միջոց չեն գտներ հեռանալու այդ ապականեալ քաղաքէն : Ուրախութեամբ կը նշանակեմ աստ թէ Պօլիսի մէջ Նիւ-Նօքսի կամ Ճէրզի Սիթիի մէջ բնակող Հայոց վիճակը նախանձելի է բաղդատմամբ Ուսմըրի Հայուն . սորա միակ պատճառ կը նկատուի սա իրողութիւն թէ Բարբերդեցին է որ կապականէ ուր որ գնայ , ոչ թէ Հայը , և Բարբերդեցի Հայն է որ բողոքական միսիօնարի խաբեայութեանց գերի տարուած՝ կրօնի շնորհը , աղբութեան ոգին և մարդկութեան պահանջը ոտնախիտ ըրած , աստ կը վազէ , ուր ընդարձակ ասպարէզ կը գտնէ անարգել ի գործ դնել ամէն լիբր և խայտառակ միջոց իւր նպատակին հասնելու համար , այն է հարկերովի գրամ շահելով հայրենիք դառնալ . հոգ չէ եթէ ոյն գումարն ձեռք բերելու համար վատութիւն , գողութիւն և անպատուութիւն ընել հարկ է . սորա հետեւութիւնն է Ուսմըրի Բարբերդեցոց ցաւալի վիճակը : Առաջին

ԱԶԳԱՅԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Այսօր երէկ հետեւեալ արդիւնքն ունեցաւ : - Երեսփոխան Դուրգէն Էֆէնտի որ անցեալներն հարցումն ըրած էր Ալթամարայ Ս. Կաթողիկոսին գողցուած դըրամին և այս առթիւ եկեղեցականաց ոմանց բանտարկութեան ինչպէս նաև կաթողիկոսական յանձնաժողովը աշխատութեանց վիճակին , և Սամաթիոյ Եֆէնտիի ընտրութեան խնդրոյն վրայ , - ծանօթութիւն ուղեց , և պատասխան տրուեցաւ Բաղաքական ժողովոյ Ատենայեալ Նուրեան Էֆէնտիի կողմանէ թէ Ալթամարայ խնդրոյն վրայ տեղեկութիւն պիտի տեսնուի Աղապիյն Վարչութեան համարատուութեան տեղեկագրին մէջ թէ հարցման երկրորդ կէտին համար կարելի եղած տեղեկութիւնք կը տրուին ի մօտոյ , իսկ երրորդին վրայ՝ առաջիկայ առթիւ : - Վաւերացաւ ընտրութիւնն եկեղեցական երեսփոխանաց , որք են Ս. Միքայիլ Ս. Արքեպիսկոպոս Խը

րման , Ս. Խորէն Ս. Արքեպիսկոպոս Նար-Պէյ , Ս. Հմայեակ եպիսկոպոս Դիմաքսեան , Ս. Ներսէս Մ. վարդապետ Արաւանեան , Ս. Մովսէս Մ. վարդապետ Կէօմիւր-ճեան և Ս. Յովսէփ Մ. վարդապետ Սարաճեան : - Գաղտնիքը ուէարկութեամբ 29 քուէով ընդգրկան ժողովոյ համար Ատենայեալ գիւմնի կողմանէ պատրաստեալ ընտրելաց երկպառակցանիւն ամբողջութիւնն . և որովհետեւ այս ցանկին վրայ վիճաբանութիւնն բաւական երկարեւուն պատճառաւ ժամանակն անցած էր , առաջիկայ նստին մնաց Բաղաքական 14 ժողովականաց ընտրութիւնն , որ ինչպէս յայտնի է՝ միայն յիշեալ ցանկին վրայ պիտի կատարուի ըստ ներքին կանոնադրութեան ժողովոյն : - Կրօնական ու Բաղաքական ժողովներն հինգ շաբթի Խաչնտայի ըրին : - Այս նստին մէջ որոշուեցաւ միացնել Մշտ Առաջնորդական վիճակն և տեղւոյն վաւերել , և առաջնորդական ընտրութեան հրահանգ ու ցանկ զրկել : - Ժողով տեսնելով 25 թիւներ աղտաւիկ հրդեհին վրայ կիկիկոյ Ս. Կաթողիկոսէն և եկեղեցական գուման հասած գիրքեր , և մեծաւ գոհութեամբ իմանալով որ շնորհիւ Օգոստ. Սուրբանի նպատակներ եղած են և կը լինին թշուառարկած եղջ համար , - որոշեց յիշեալ գիւղաքաղաքի հրկիզեալ եկեղեցեաց և այլ աղապիյն հաստատութեանց վերաշինութեան ի նպատակ հանգանակութեան յանձնաժողով մը կազմել , և այս որոշման գործադրութիւնն յանձնեց Ամեն Ս. Պատրիարք Հօր : - Ըստ առաջարկութեան Թաւային յանձնաժողովոյ Ղաւթիոյ տեղւոյն նախակրթարանի տեսուչութիւնն ու մատակարարութիւնն յանձնուեցաւ կեդրոնական վարժարանի խնամակալութեան : - Իսկիւտարի Ս. Կարապետ հրկիզեալ եկեղեցւոյ Աւագ քահանայ Աթ. Ս. Խորէն Փէշկիւմեան , արածութեամբ Ամեն Ս. Պատրիարք Հօր և որոշմամբ Կրօնական ժողովոյ , առաջիկայ երկուշաբթի կուգեւորի ի Ռոման քաղաք Բումանիոյ , քահանայադործութեան և կրօնի ու Հայ լեզուի ուսուցչութեան պաշտօնները վարելու համար : - Արմաշի վանուց միաբաններն Աթ. Ս. Ներսէս վարդապետ , որ ըստ հրահանգի Պատրիարքաբանի Գեր. Վանահօր կողմանէ Պօլս զրկուած էր ի կարգադրութիւն աղապիյն գործոց տեղւոյն , թաղական Խորհուրդ մը կազմած և ի Պատրիարքարան գրած լինելով՝ Ամեն Ս. Պատրիարք Հայրը վաւերացման ու օրհնութեան կոնքրակ գրեց , և յանձնարարական թուղթ առ կառավարին : - Ինչպէս Ս. Հմայեակ եպիսկոպոս Դիմաքսեան , նոյնպէս և Գեր. Ս. Խորէն Ս. Արքեպիսկոպոս Նար-Պէյ խնդրեր է ջնջել իւր անունը՝ Կարնոյ վիճակին համար Պատրիարքարանի կողմանէ պատրաստեալ առաջնորդական ընտրելաց ցանկէն : - Կրօնական ժողովն իմանալով որ մինչդեռ Պատրիարքական Գեր. Փոխանորդը մէկ կողմանէ կաշխատի իրենց տեղերը զրկել

մայրաքաղաքի մէջ պանդխտալքահանները , միւս կողմանէ գաւառներէն քահանայք կը թափին Կ. Պօլիս , որոշեց գրել Առաջնորդաց որ քահանայից պատուիրեն չլքանել իրենց ժողովուրդն և չեղնել ի պանդխտութիւն , և աղդարարել թէ Կ. Պօլսոյ եկեղեցեաց մէջ չպիտի ընդունուին : - Մայնիսայի Ս. Յովհաննէս քահանայն՝ որ մայրաքաղաքս եկած է , տա Կրօնական ժողովն բողոք իւր գանակոծման և քահանայադործութենէ դադարման համար , և ժողովը Պատրիարքական Գեր. Փոխանորդ Հօր յանձնեց , որ ի միջնորդութիւն սոյն քահանային , թոյլ տրուի մայրաքաղաքի կարեւոր թաղերու եկեղեցեաց մէջ Ս. Պատարագ մատուցանել , ցօրչալի մնայ ի Կ. Պօլիս : - Ամեն Ս. Պատրիարք Հայրն ըստ որոշման Կրօնական ժողովոյ գրեց Սամաթիա առ Գեր. Ս. Մամբրէ Մ. վարդապետ Բիշունի , վարել տեղւոյն ընթացիկ գործերն ջրնորութիւն առաջնորդական տեղապահ : - Մայրաքաղաքիս աւագերիցունք և քահանայք , ըստ հրահանգի Կրօնական ժողովոյ՝ ապօրինի կենակցող արանց ու կանանց յուցակներն ի Պատրիարքարան զրկած լինելով , Կրօնական ժողովն յանձնաժողով մը ընտրեց՝ նոյն ցանկերը ընելու , ի հարկին կարելի եղած տնօրինութիւններն ընելու և տեղեկագրելու պաշտօնով : Յանձնաժողովոյն անգամք են Ս. Խորմեան Սրբաղան , Պատրիարքական Գեր. Փոխանորդն , Ս. Գարրիէլ վարդապետ Անուշեան , Ս. Սուրբա Աւագ քահանայ Ստեփաննեան և Ս. Արիստակէս Աւագ քահանայ Մամբրէեան : - Վաւերացի աղապիյնք իրենց անհովիւ վիճակն և առաջնորդի պետքը Պատրիարքարանի ծանուցած լինելով՝ Կրօնական ժողովն որոշեց իմաց տալ Պուլքարիոյ նորինալի Առաջնորդ Գեր. Ս. Գեորգ Մ. վարդապետի Բումաճուղեան , որ ժամ յառաջ ուղեւորի ի պաշտօնատեղին : - Կեսարիոյ նորնտիր Առաջնորդ Գեր. Ս. Տրդատ Մ. վարդապետ Պալեան , ամսոյս 18 ին Նրուսաղիմէն ուղեւորեցաւ ի պաշտօնավայրն : - Մեծագոյ Պ. Ռափայէլ Պատկանեան չորեքշաբթի մեկնեցաւ մայրաքաղաքս , գոհունակութիւն յայտնելով առ ինքն եղած յարգանքաց և սիրալիք ընդունելութեան համար : - Մայրաքաղաքիս անգղիական դեսպանուհին , որ մարդասիրական ու գթութեան գործերով նշանաւոր է , չորեքշաբթի այցելելով ի Սէլիմիէ , ուր տակաւին պատասպարեալ է Իսկիւտարի վերջին հրդեհի թշուառաց մէկ մասը , - միջնորդեց զանոնք , և առաջագոյն օգնել : - Սամաթիոյ Ս. Սահակեան և Ն. Վարդուհեան վարժարանաց ուսանողաց միջանակաբաշխութեան հանդէսը պիտի կատարուի վաղը , ի նորակառոյց եկեղեցւոյ թաղին , նախագահութեամբ Ամեն Ս. Պատրիարք Հօր : ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ Պարտաւան , Արթուր , Պաշտօն Պաշտօն - Իւլայի պապիկն խառնակ

